

168.18.11.67

SPRÅKVÅRDSSPALTEN

1

Är det rätt att skriva *mode*, när det står *mod* i Svenska akademins ordlista? — Ordlistan och nutida ordböcker upptar enbart stavningen *mod* i överensstämmelse med uttalet. Ordet är — som man kan vänta sig — ursprungligen franskt och stavas på franska *mode*; *e* är stumt. Det är emellertid ett faktum att man inte sällan ser stavningen *mode* på svenska, t. ex. nyligen i Svensk damtidning: *Svenskt mode i Ryssland*. Den franska stavningen i dylika fall beror väl dels på inflytande från franska (och tyska) veckotidskrifter — också tyskan har stavningen *Mode* — dels på en önskan att undvika tvetydighet. »Svenskt mod i Ryssland» framkallar lätt tanken på exempelvis Karl XII eller någon idrottsman.

Jag skulle tillråda stavningen *mod* i enlighet med ordlistan, men vill inte anse *mode* som absolut fördömligt. Om den kan förebygga oklarhet i något fall, kan den gärna få användas.

Uttalet är i alla händelser alltid *mod*. Det är att märka, att sammansättningar har *mode* i första leden (*modejournal*, *modeaffär*) och detta *e* hörs i uttalet.

2

Vad skall man kalla den som sysslar med att uppföda minkar? — Både *minkfarmare* och *minkodlare* förekommer i den aktuella debatten. Av dessa två skulle jag ge företräde åt *minkodlare*; ordet *minkfarmare* framkallar tanken på ett stort minkbestånd, och *minkfarmsägare*, som stund-

om förekommer, är rätt klumpigt. *Minkuppfödare* kan också godkännas. Både det ordet och *minkodlare* har den förtjänsten att de inte säger något om minkfarmens eller minkbeståndets storlek.

3

Hur översättes det finska *vuokrata*, som ju har två klart skilda betydelser? — Det finska ordet översättes med *hyra ut* (*uthyra*), sett från hyresvärdens synpunkt (hyresvärdens hyr ut en lägenhet, ett rum), men med *hyra* (eller *förhyra*) från hyresgästens: Jag har hyrt en lägenhet av herr P.

Finskans *vuokranantaja* heter på svenska *hyresvärd* och *vuokranottaja* *hyresgäst* — något »hyresgivare» finns inte, lika litet som »hyrestagare». I stället för »hyresvärd» brukas någon gång *uthyrare* och för »hyresgäst» *hyresman* (i synnerhet det senaste är dock sällsynt).

4

Vad betyder ordet *dödmansgrepp*, t. ex. i uttrycket *Samtliga spakar hade dödmansgrepp*? — Ordet eller uttrycket (det kan också skrivas *död mans grepp*) är bildat efter det engelska *dead man's handle*. Det avser en kontaktknapp (t. ex. på lok) som föraren måste hålla intryckt vid körning. Släpper han handtaget (t. ex. om han dör eller drabbas av ett sjukdomsanfall), stannar vagnen.

5

Skall man säga *skor med gummisula* eller *skor med*

gummisulor, *skor med hög klack* eller *skor med höga klackar*? — I båda uttrycksparen är det enligt min mening möjligt att använda ental eller flertal (sula, klack/sulor, klackar). Emellertid användes entalsformen särskilt, om sorten skall betonas: *Vi har fått in skor med gummisula*; *Skor med hög klack nöter golv*. Däremot: *Hon satte på sig skor med höga klackar* (ett enstaka skopar).

6

Är följande tidningsmening riktig: *Man blev först långt senare, på 1900-talet, intresserade av dessa fynd*. — Nej. Felet ligger i flertalsformen *intresserade*. Den har smugit sig in av två orsaker. Dels avser *man* här rent sakligt flera personer, dels kommer *intresserade* så långt efter »man», att den skrivande glömt satsens början. *Man* kräver emellertid entalsform av bestämningen: *intresserad*. Fel av det här slaget är inte ovanliga, särskilt i långa satser.

CARL-ERIC THORS